

SZOMBATHY BÁLINT

Világunk elvesztésének mementója

Laudáció Ricz Géza Forum Képzőművészeti Díjához

Az idei Forum Képzőművészeti Díjat Ricz Géza szabadkai születésű festőművész *Peripheria* című kötete érdemelte ki, amely 2018-ban jelent meg a szabadkai Symposion Kiadó és az újvidéki Forum Könyvkiadó Intézet gondozásában.

A bírálóbizottság a döntést annak tudatában hozta meg, hogy ezzel átértékeli a díj szabályzatának harmadik pontját, miszerint az elismerést kizárólag Szerbiában élő magyar alkotóművész kaphatja meg. A bírálóbizottság álláspontja, hogy az elbírálás lehetősége alól nem vonhatók ki azok a művészek, akiknek a munkássága itt bontakozott ki, továbbá akiknek az alapmotívumai tájainkról erednek és az itt élő emberek sorskérdéseit dolgozzák fel. A bírálóbizottság felkéri a Forum Könyvkiadó Intézet Igazgatóbizottságát mint a díj alapítóját, hogy a díj szabályzatának harmadik pontját olyképpen módosítsa, miszerint „Szerbiai képzőművészek a Szerbiában élő, itt alkotó, *illetve itteni lakcímmel rendelkező* magyar festők, grafikusok, szobrászok és *egyéb képzőművészeti műfajokban tevékeny művészek* tekintendők.” Kultúránkból és emberi közösségünkben nem zárhatjuk ki azokat az egyéneket, akik ugyan jelenleg nem élnek itt, ám emberi habitusukban erőteljesen kitapintható a „vajdaságiasság” életérzése, az eredet- és származásbeli kötelékek ápolásának a szándéka. Ahhoz, hogy valaki hitet tegyen vajdasági magyar mivolta mellett, nem kell okvetlenül itt élnie, másrészt nem tudhatjuk, hogy az eltávozottak mikor térnek vissza szülőföldjükre. Ennek értelmében senkit sem ítéltünk el és közösinhetünk ki azért, mert jelenleg más élettérben mozog és alkot. Szellemi életünknek rájuk is égetően szüksége van.

Ricz Géza kitüntetését a bírálóbizottság a következőképpen indokolja: a *Periphéria* című képzőművészeti könyv a szerző eddigi munkásságának az összefoglalója, amely méltó formában mutatja be egy eredeti és eredetiségében egyedülálló festészet legérettebb teljesítményeit. A történeti színtér – a „periféria” – Európa ama déli peremvidéke, amely a nyolcvanas években romlásnak indult, és tragédiáinak láncolata következtében megszüntette a már elhintett civilizációs standardokat. Ricz drámai mélységű, ugyanakkor nyelvileg végsőig kifinomult piktúrája világunk elvesztésének a mementója. Annak a szűkebb világnak a gyászbeszéde, amelyben mi magunk is megtapasztaltuk a megpróbáltatásokat, egyben pedig annak a tágabb geopolitikai térségnek az elsratása, amelyben mint nemzeti közösség a jövőnkét biztosnak véltük.

Ricz jellegzetes kelet-európai életképeket sorakoztat fel: vásznain lepusztult benzinkutak, összeomlott lakóépületek, füstölgő járművek és a régiókat összefonó döcögő vasút, mint valami utolsó létező lehetőség megkopott szimbóluma jelenik meg. Nem nehéz ide képzelni Bíró Miklósnak a társadalom alján élő bolhapiaci népét és szorgalmasan pedálozgató kerékpárosait a mezőváros sárga kerámiakockáin, valamint a vasúti töltéseken; a csődbe ment szabadkai vegyi kolosszust övező, kiháló tanyákkal megtűzdelt városperemeket, a csencselőket vagy azokat, akiket csak a túlélés ösztöne űz a Szabadka–Szeged távon araszoló sínbuszra, amely naponta hősként töri át a háború és a béke határvonalát. Ez lenne együttvéve a riczi „közös rom”, mint valami sajátosan abszurd kelet-európai vívmány, az ősidőktől fogva munkáló önmegsemmisítési hajlam kigyógyíthatatlanságának a mementója. És Tatlin grandiózus internacionálé-tornyának, a soha fel nem emelt építmény ideájának a valóságos ellentételezése is, természetesen. A meg nem valósuló álmok akaratlanul is emlékművekké üszkösödő tárgyi vonzatai kemény fejelmezetszerű ikonikus szerkezetekbe ágyazódnak, bár amit ábrázolnak, nem más, mint a porrá lett múlt, a szétszerkesztettség.

A kortárs szerbiai művészetben csak kevesen ragadták meg a nemzedékek sorsát befolyásoló pusztulás és veszteség témakörét annyira lényegbevágóan, mint tette azt Ricz Géza. A díjat a bírálóbizottság egyhangúlag ítéli oda a kitüntetettnek.

Elhangzott 2019. december 12-én, Újvidéken.

GAVRILO (2017, OLAJ, VÁSZON, 40×50 CM)

